

Toneel – Loek Zonneveld

Crave (smeken, verzoeken, vurig verlangen, hunkeren, begeren) is de voorlaatste toneeltekst van Sarah Kane (1971-1999), de schrijver die uit het leven stapte nadat het schrijven geen verlossing meer bood. Al het andere hielp ook niet meer: leven, bestaan, met anderen zijn, bewonderen, neuken, trippen, moorden, zuipen – niks oversteeg de hel die leven heet, en de zelf gecreëerde hel die erna komt en die ze 'beminnen' noemen. De vier stemmen (figuren of karakters kun je ze nauwelijks noemen) die in *Crave* aan het woord zijn (handelingen of intenties hebben ze niet meer), heten A, B, C en M. Hun 'gesprek' laat zich beluisteren als een omcirkeling met fragmenten die ooit uit een conversatie zijn gevallen, gegoten in de ijzersterke vorm van een polyfonische constructie, samenzang zonder zang. Ze spreken over teleurstellingen, uitzichtloosheid en zich tot alleen zijn veroordeeld denken. Ze herinneren zich ook hun voorbije liefdes, hartstochten en verlangens. Een van hen, hier prachtig verklankt door Titus Muizelaar, heeft een waslijst van wat hij zou willen kunnen mogen doen. Allemaal uitingen van pure en onversneden en oneindige liefde. Maar de lijst is van een opklimmende radeloosheid. Een zoete litanie van zure en snoeiharde en onbereikbaar geworden (on)mogelijkheden. Tantalus verbleekt erbij als een watje.

De plek waar ze zich bevinden is ongedefinieerd. Ze zijn in deze uitvoering in ieder geval een soort van beschut. Een bed om te schuilen, een bank om te rusten, een fiets om te vluchten... hoewel er nergens een uitgang is, en een van hen vergeefs probeert uit deze verlaten parkeergarage (scenografie: Roel van Berckelaer) omhoog te klauteren. Daar, zeer boven hen, erg onbereikbaar, zitten de musici van het Rosa Ensemble, die iedere illusie van net-echt-toneel op een goddelijke wijze naar de goden spelen – op noten die zijn bedacht door Wilbert Bulsink (zelf aan piano/keyboards). De onderneming is met strakke hand geregisseerd door Thibaud Delpout.

Dit is de vierde keer dat ik de tekst uitgevoerd zie. Of onderga. Als je *Crave* trouwens lineair zou willen *begrijpen*, word je volgens mij krankzinnig. Maar dit terzijde. In 2000 maakte de Berlijnse regisseur Thomas Ostermeier er bij zijn Schaubühne een strenge Beckett-uitvoering van. De jonge Nederlandse regisseur Olivier Provily creëerde in 2006 uit *Crave* iets verrassend lichtvoetigs, een bijna komedianteske uitvoering, met berkjes en een broeikasje, ergens tussen Tsjechov en Pinter in. Johan Simons kwam bij zijn Münchner Kammerspiele in 2012 uit op verbale terreur, gestamelde ruzie-retorica in slimme communicatie-clichés. Thibaud Delpout gaat nu, in zijn versie (overigens een herneming uit 2012), terug naar wat inhoudelijk misschien wel de kern van *Crave* is. Een oerschreeuw. Over: hoe is het toch ooit zo ver met ons gekomen? Of: waarom draait alles in dit leven iedere keer weer uit op dit soort slagvelden? Wij, die hunkerden naar vriendelijkheid, konden zelf niet vriendelijk zijn! Zoiets. En ja, die zin is van Brecht. Met wie Sarah Kane meer verwantschap vertoont dan op het oog lijkt.

Ik betrap me er ook nu weer op dat ik binnen de kortste keren verslingerd ben aan deze teksten. En dat ik ze haat. Ik heb ook almaar het idee dat ik ze ken, die mensen van Sarah Kane. Iedere keer kom ik vermorzeld uit de confrontatie met haar werk. Ik wil er eigenlijk helemaal niks mee te maken hebben. Maar ze is zo onontkoombaar en zo meedogenloos waar. Net als Beckett. En Tsjechov. Of Pinter. Behalve de reeds genoemde uitvoerenden klinken hier de sterke stemmen van Joost Bolt, Astrid van Eck

en Karina Smulders. En de muzikale van Diamanda la Berge Dramm, Jellantsje de Vries, Ainhoa Miranda en Jelte van Andel.